

Projecte Participació Estudiantil UPF

Informe Consell Social *Vicerectorat d'Estudiants*

1. Justificació de l'estudi

Els resultats d'estudis previs realitzats sobre participació estudiantil han posat de manifest xifres preocupants sobre el grau d'implicació dels estudiants a la vida universitària. Per tant, conèixer com es produeix la participació dels estudiants a la UPF i detectar les seves deficiències per tal de corregir-les va esdevenir, per tant, una línia clara d'actuació marcada des del vicerectorat d'Estudiants. Així doncs, es va dissenyar un pla d'actuació que plantejava diverses accions dirigides a implantar un model integrador dels estudiants a la universitat, la primera de les quals havia de ser una anàlisi del context existent que permetés avaluar la situació de partida per després actuar sobre els àmbits on es detectaran deficiències.

Aquest estudi concep la participació estudiantil com un projecte de formació integral que s'articula i materialitza a través, primer, de la representació de l'alumnat als seus principals òrgans i a través del teixit associatiu o de les assemblees d'estudiants; segon, la participació dels estudiants en l'àmbit acadèmic, com pot ser el cas dels delegats, i tercer, la seva implicació en activitats culturals, esportives i de cooperació o solidaritat.

2. Objectius

Com objectiu general, aquest projecte buscava analitzar la participació dels estudiants en la vida universitària de la UPF i proposar mesures d'actuació que l'afavoreixen.

Com objectius específics, la recerca es plantejava:

1. Analitzar el grau de participació real dels estudiants en les estructures de representació de la Universitat, en les associacions i en l'àmbit de la cultura, els esports, la cooperació i la solidaritat.
2. Obtenir dades sobre el perfil de l'estudiant participatiu analitzant la seva implicació en activitats dels tres àmbits.
3. Conèixer la percepció dels estudiants sobre les possibilitats reals de la participació a la universitat i comprendre les causes del seu grau d'implicació.
4. Determinar el grau de informació real dels estudiants sobre els diferents canals de participació i representació.
5. Identificar i estudiar els canals i estructures de participació no reglamentades.
6. Detectar el clima d'opinió i actitud de la resta comunitat universitària (els

professors, responsables acadèmics i de serveis als estudiants) sobre la importància de la participació estudiantil a la universitat.

7. Proposar estratègies d'actuació i orientacions de cara a millorar la implicació dels estudiants en els tres àmbits d'estudi.
8. Proposar mesures d'actuació per reforçar la difusió de informació sobre les formes de participació a la universitat i els resultats de les activitats promogudes per estudiants.

3. Metodologia

L'estudi es proposa abordar l'assoliment dels objectius plantejats integrant en el procés a tota la comunitat universitària, tot i que els estudiants han tingut un paper central. Per tant, l'anàlisi de la situació ha partit d'informació procedent de diferents fonts: estudiants, òrgans de govern, PDI i PAS. Per cada objectiu s'ha obtingut informació utilitzant més d'un instrument.

Figura 4-4-1 Relació entre els objectius de la recerca i els instruments d'informació

Objectiu	Instruments
Analitzar el grau de participació real dels estudiants en les estructures de representació de la Universitat, en les associacions i en l'àmbit de la cultura, els esports, la cooperació i la solidaritat.	<ul style="list-style-type: none"> - Buidatge dels documents i bases de dades de: <ul style="list-style-type: none"> - Secretaria General - Servei d'Atenció a la Comunitat Universitària (SACU) - Unitat de Suport a Programes Especials (USPE) - Secretaries de Facultats i Departaments - Recopilació i anàlisi de la normativa de la universitat (publicada al Web de la UPF). - Recopilació i anàlisi dels reglaments o procediments interns d'aplicació al àmbit estudiantil (publicada al Web de Participació Estudiantil de la UPF).
Obtenir dades sobre el perfil de l'estudiant participatiu analitzant la seva implicació en activitats dels tres àmbits.	<ul style="list-style-type: none"> -Anàlisi de dades de participació en els tres àmbits. -Qüestionari electrònic tramès a tots els estudiants a través de Campus Global. -Grups de discussió amb representants d'estudiants, estudiants esportistes, participants en activitats culturals, de cooperació o solidaritat i estudiants no participatius.
Conèixer la percepció dels estudiants sobre les possibilitats reals de la participació a la universitat i comprendre les causes del seu grau d'implicació.	<ul style="list-style-type: none"> -Qüestionari electrònic tramès a tots els estudiants a través de Campus Global. -Grups de discussió amb estudiants participatius i no participatius.
Determinar el grau de informació real dels estudiants sobre els diferents canals de	<ul style="list-style-type: none"> -Anàlisi de la documentació existent a la Secretaria General, el SACU i la USPE.

participació i representació.	-Qüestionari electrònic tramès a tots els estudiants a través Campus Global. -Grups de discussió amb estudiants participatius i no participatius.
Identificar i estudiar els canals i estructures de participació no reglamentades.	-Qüestionari electrònic tramès a tots els estudiants a través de Campus Global. -Grups de discussió amb estudiants participatius i no participatius.
Detectar el clima d'opinió i actitud de la resta comunitat universitària (els professors, responsables acadèmics i de serveis als estudiants) sobre la importància de la participació estudiantil a la universitat.	-Entrevistes a professors. -Entrevistes a representants acadèmics i responsables de cultura, esports, cooperació i solidaritat.
Proposar estratègies d'actuació i orientacions de cara a millorar la implicació dels estudiants en els tres àmbits d'estudi.	-Revisió bibliogràfica i recerca documental sobre el tema i experiències en altres universitats. -Síntesi dels resultats obtinguts a través de les diferents estratègies de recerca emprades.
Proposar mesures d'actuació per reforçar la difusió de informació sobre les formes de participació a la universitat i els resultats de les activitats promogudes.	-Revisió bibliogràfica i recerca documental sobre el tema i experiències en altres universitats. -Síntesi dels resultats obtinguts a través de les diferents estratègies de recerca emprades.

4. Conclusions de l'estudi per objectius

Objectiu 1: Analitzar el grau de participació real dels estudiants en les estructures de representació de la Universitat, en les associacions i en l'àmbit de la cultura, els esports, la cooperació i la solidaritat.

Les dades de participació recollides a través de l'enquesta a estudiants mostren un nivell de participació discret i desigual. Només el 12,9% dels enquestats afirma participar en sindicats o associacions a la universitat, amb grans diferències entre els dos sexes (el 8,1% de les noies, per un 20,6% dels nois) i les facultats (d'un mínim del 4,1% a Traducció i Interpretació, a un màxim del 44,2% a Ciències Polítiques i Socials).

Posar l'ull sobre la participació dels estudiants fora de la universitat ens permet comparar les dades de forma directa amb les d'altres col·lectius i avaluar així la seva predisposició global a participar. El 36,4% dels i les estudiants de la UPF enquestats forma part d'una associació en aquest context. La dada és pràcticament la mateixa que la del conjunt de la població, està per sobre de la del conjunt de joves catalans.

Podem destacar que, en els darrers anys ens trobem en una alça del nombre d'associacions registrades a la UPF i de l'interés per activitats solidàries i de

cooperació. Així mateix, la participació en activitats esportives gaudeix de molta popularitat entre els estudiants i mostra una clara tendència a l'alça en els darrers cursos acadèmics, mentre que les activitats culturals tenen menys participants però es caracteritzen per la seva estabilitat en el temps.

Per les xifres de participació estudiantil que hem analitzat podem afirmar que la participació dels estudiants als òrgans de govern de la universitat és baixa en la majoria de casos, però en termes comparatius, no es molt diferent amb la participació d'altres sectors de la comunitat universitària com el professorat.

Ara bé, malgrat aquestes xifres no ideals, es pot concloure que els estudiants que han participat en algun dels espais o mecanismes de participació, la valoració de l'experiència és, en línies generals, satisfactòria. Pràcticament el 50% dels enquestats la valora com a gratificant o com a molt gratificant; per contra el 27% la considera com a poc o gens gratificant.

Objectiu 2: Obtenir dades sobre el perfil de l'estudiant participatiu analitzant la seva implicació en activitats dels tres àmbits.

Entre els estudiants representants en alguns òrgans de govern de la universitat hi ha una clara preponderància d'homes, fet també notori en les persones que participen en el Consell d'Estudiants. La diferència de gènere entre els que participen a l'assemblea d'estudiants, en associacions o sindicats, o entre els delegats de classe és, aproximadament, de dos homes per cada dona.

Hi ha una certa relació entre la participació i el curs universitari per a tots els diferents ítems considerats: mentre que la participació en el primer curs és força minoritària, a mesura que aquest va augmentant, les taxes de participació també es veuen incrementades.

Hi ha sis perfils, des dels molt participatius, que curiosament són els que menys sentit de pertinença tenen amb la institució, als que no participen gens ni tenen cap inquietud fer fer-ho però que se senten molt "Pompeu". La participació entesa com un compromís sociopolític és la motivació dels que estan en la part de dalt de la piràmide, mentre que en la base hi trobem els que participen esporàdicament, amb una actitud més d'usuari de serveis que d'agent actiu. En una situació intermèdia hi ha molts estudiants que entenen també la universitat com un procés formatiu que va més enllà de la docència i participen moguts per un interès en la millora de l'estat de les coses, com en el cas dels delegats.

Objectiu 3: Conèixer la percepció dels estudiants sobre les possibilitats reals de la participació a la universitat i comprendre les causes del seu grau d'implicació.

Segons les dades obtingudes a partir de l'enquesta, dos de cada tres estudiants considera que ja hi ha suficients espais o canals de participació a la universitat, però això no va acompanyat d'una proporció similar d'estudiants participatius. De fet, entre els estudiants que participen, aquesta valoració és més aviat negativa. En general, es tendeix a considerar que falten espais i canals de participació i això és particularment evident entre estudiants que participen en col·lectius (sindicats, organitzacions o assemblees), en les activitats del SACU/USPE o que han estat involucrats en protestes estudiantils. Les raons de la participació estudiantil són molt diverses però predomina el desig de millorar o canviar les coses que no funcionen a la universitat, la importància que es dóna a participació en l'organització de la universitat i, en menor mesura, el tenir experiències enriquidores o aprendre coses noves.

En l'estudi qualitatiu, a partir dels grups de discussió amb estudiants, apareix una visió força crítica del foment de la participació per part de la universitat, tot i que es valoren de forma més positiva les activitats concretes que s'organitzen a través del SACU i la USPE. Ara bé, hi ha coincidència en reconèixer que la societat en general és poc participativa, és a dir, que no és un problema exclusiu de la UPF, i les causes segurament estan en la socialització primària (en particular, la família) i el sistema educatiu. En els grups de discussió apareixen, de nou, motivacions diverses per participar. El fet de passar-ho bé participant i fer amics és un primer tipus de motivació. En segon lloc, s'esmenta que la participació aporta aprenentatges i adquisició d'habilitats i competències que poden ser útils més enllà de la vida universitària. I, en darrer lloc, sorgeixen les motivacions vinculades a la transformació i el compromís pel canvi de la universitat i de la societat en general.

Objectiu 4: Determinar el grau d'informació real dels estudiants sobre els diferents canals de participació i representació.

Entre els estudiants de la UPF hi ha un desconeixement bastant considerable dels espais on es pot participar. Gairebé tres de cada quatre dels estudiants enquestats afirmen no tenir coneixement dels mecanismes i canals per participar a la UPF, mentre que el 23% restant dels estudiants afirmen estar bastant o molt informats.

El coneixement dels representants dels estudiants en els diferents òrgans de govern també presenta un panorama força desolador: el coneixement dels representants dels estudiants en la major part dels mecanismes i espais institucionals de representació és molt baix.

Si atenem a les respostes dels estudiants enquestats en relació als espais o canals de

participació a la universitat, trobem que les baixes taxes de participació estudiantil sembla que no estan directament relacionades amb una mancança física o material: dos de cada tres alumnes considera que ja hi ha suficients espais o canals de participació a la universitat, mentre que tant sols la tercera part restant creu que en manquen.

Objectiu 5: Identificar i estudiar els canals i estructures de participació no reglamentades.

Parlar en aquest moments, i en els darrers anys, de canals i estructures de participació no reglamentades a la Universitat Pompeu Fabra és parlar fonamentalment de la participació a les assemblees. Aquests tipus d'espais han de ser valorats com una de les principals estructures de participació utilitzades per l'estudiantat de la UPF.

Cal destacar que, a banda dels mecanismes més emprats en l'obtenció de la informació, la web i el campus global (64%), sobten els altres dos mecanismes que els segueixen per ser totalment de caire informal: el boca-orella (64%) i l'autoaprenentatge al llarg de curs acadèmic i de la carrera.

Objectiu 6: Detectar el clima d'opinió i actitud de la resta comunitat universitària (els professors, responsables acadèmics i de serveis als estudiants) sobre la importància de la participació estudiantil a la universitat.

La opinió i l'actitud de la comunitat universitària respecte de la participació estudiantil resulta diversa, plural i fins i tot contradictòria. Hi ha una coincidència significativa en la importància teòrica de la participació i en tot allò que pot aportar als propis estudiants pel que fa a la seva formació. És diversa i plural perquè es presenten posicionaments que destaquen des de la seva inexistència al seu excés, de la manca de possibilitats ofertes per la universitat per exercir-la a tots els mecanisme que estan a l'abast dels estudiants, o de l'excés de voluntat participativa al passotisme dels estudiants. I és contradictòria perquè, les mateixes persones, a la vegada que poden destacar la seva importància reconeixen el seu inconvenient per a l'òptim funcionament de la classe o de la mateixa institució. Tot i aquesta diversitat de posicions, en part sorgides per les experiències viscudes per cada persona, cal destacar la coincidència en la importància de la participació per a la institució i per a la persona. També la posició majoritària de promoure la participació en un sentit ampli. Significativament les persones més preocupades per la participació política de PAS i PDI reclamen a estudiants i govern de la universitat la real participació de la tercera pota de la comunitat universitària.

Objectius 7 i 8: Proposar estratègies d'actuació i orientacions de cara a millorar la implicació dels estudiants en els tres àmbits d'estudi i mesures d'actuació per reforçar la difusió de informació sobre les formes de participació a la universitat i els resultats de les activitats promogudes per estudiants.

Al demanar als estudiants que triessin les tres possibles propostes d'un ventall divers d'opcions que podrien millorar la participació a la universitat observem com la resposta més freqüent ha estat la de reconèixer amb crèdits universitaris la participació (52%), seguit de la possibilitat de revisar els espais i canals de participació i augmentar-hi el protagonisme dels estudiants (49%), així com d'informar més a través dels canals de participació institucionals com ara la web, les secretaries de facultat, el PIE, el SACU,... sobre el funcionament de la universitat (49%). Ja per sota hi trobem la possibilitat que siguin els propis estudiants els que prenguin la iniciativa (23%) i la formació específica sobre els espais i mecanismes de participació a la UPF (20%). Un altre 20% considera que la situació actual ja està bé com està i que si no es participa més és perquè no es vol. D'entre les altres respostes hi ha un clar predomini de l'opció establir franges horàries lliures de càrrega acadèmica, a més a més de la possibilitat de millorar la comunicació de les activitats dels estudiants, ja sigui a través del Campus Global, del correu electrònic o mitjançant l'ús de cartelleres d'ús específic per les associacions d'estudiants.

5. Propostes finals

Posicionament institucional de la UPF respecte la participació

- Mantenir el nou vicerectorat d'estudiants i explicitar l'aposta per la participació de la UPF.
- Aconseguir la recomposició i consolidació del Consell d'Estudiants com a gran òrgan de la participació estudiantil.
- Fomentar la participació com un tret diferencial en el currículum dels estudiants.
- Estimular la participació mitjançant la internacionalització.
- Intentar traslladar la valoració de la participació estudiantil que fa la UPF al conjunt de les universitats catalanes, als seus òrgans de coordinació i a les administracions públiques encarregades del seu govern i gestió, així com l'Agència per a la Qualitat del Sistema Universitari de Catalunya (AQU).
- Establir una franja horària setmanal de participació, en tots els estudis i facultats .
- És important que hi hagi un seguiment i avaluació de les mesures que es duguin a terme per impulsar la participació estudiantil des de la universitat.
- Impulsar, d'acord amb els criteris que guien l'Espai Europeu d'Educació Superior, una formació fonamentada en coneixements i competències que

s'adquireixen i es desenvolupen en assignatures i activitats que van més enllà dels plans d'estudis que estan cursant majoritàriament els nostres estudiants.

- Fomentar entre el professorat la presentació de candidatures i la pròpia participació activa en els òrgans de representació i les diferents associacions de la universitat.

Òrgans de govern i funcionament

- Reconeixement real del pes dels estudiants i l'assumpció de la seva capacitat d'incidència.
- Els òrgans de govern i altres àmbits formals de participació haurien de ser menys burocratitzats, transparents i accessibles per fomentar la implicació dels estudiants.
- Caldria pensar en estructures institucionals i mecanismes de participació més propers als estudiants.
- Assolir una participació estudiantil que sigui més representativa dels interessos del conjunt dels estudiants.

Foment i formació en participació

- Intervenció important a primer curs, més enllà del curs introductori, per tal de donar a conèixer en profunditat la participació a la universitat i el món associatiu.
- Les accions al Curs d'Introducció a la Universitat podrien anar més enllà d'una vessant merament informativa.
- Possibilitat de crear beques per a estudiants, com existeixen a d'altres universitats, per promoure el vincle entre la participació dels estudiants i la docència, per exemple, i incorporar continguts curriculars d'acord amb les preocupacions existents.
- Planificar un curs de formació per al professorat, especialment adreçat als tutors, on es presentin els diferents tipus de participació a la universitat, i en concret a la UPF.
- Realitzar activitats que, sense ser de la pròpia disciplina, animin als estudiants a interessar-se per la política, per la societat, per la cooperació, etc.

Suport a la participació per àmbits específics

- Establir un programa de foment de l'associacionisme i de suport a les entitats estudiantils, per passar de les accions o mecanismes puntuals existents a un pla estratègic global, que sigui capaç de superar les dificultats amb les que sovint es troben les associacions a l'hora de realitzar les seves activitats i així poder

créixer.

- Tenint en consideració que un dels resultats empírics de l'estudi és que hi menys participació entre les dones, cal pensar en mesures concretes per fomentar la implicació de les estudiantes.
- En el terreny del foment de la participació electoral en eleccions als òrgans de govern, cal pensar mecanismes que complementin el vot presencial com és el vot electrònic.

Millorar la comunicació i la informació

- Cal millorar el serveis d'informació a diferents Campus, seleccionant i jerarquizant millor els continguts ja sovint es dóna aquesta saturació d'informació (per exemple, en les cartelleres i a Aula Global/correu).
- La informació sobre les vies de participació que tenen els estudiants no hauria de ser monòtona ni estàtica sinó proactiva.
- En aquest sentit també seria interessant desenvolupar un pla de comunicació més a mig o llarg termini, per possibilitar un cert canvi d'actitud entre els estudiants, apuntant a l'objectiu de consolidar, normalitzar i generalitzar l'activitat participativa com una vessant més de la vida universitària, a més de la vessant acadèmica o la social.
- En un context de sobreinformació, la comunicació que es produeix en el marc de la classe és la més efectiva.
- El professorat no sap distingir si les informacions sobre possibilitats de participació existents actualment s'adrecen al estudiantat o també a ells. És per això que cal millorar els mecanismes d'informació per al conjunt del professorat per tal que puguin conèixer les possibilitats que ells mateixos tenen de participar i les que té l'alumnat.
- Combinar els canals d'informació actuals respecte a la participació estudiantil amb altres canals més propers als estudiants i on ells mateixos poden ser co-partípcips de la provisió d'informació i opinions sobre les diferents activitats.
- En la línia de trobar espais de comunicació i trobada dels estudiants on es fomenti la participació, es podria aprofitar millor l'experiència de UPF-Ràdio amb programes elaborats pels propis estudiants i col·lectius específics.
- Una altra actuació en aquest sentit, menys institucional, seria la de potenciar una xarxa interna només per estudiants on puguin intercanviar i compartir informació, de forma independent a les xarxes oficials i obertes de la Universitat.
- Caldria pensar en algun tipus de mecanisme eficaç pel qual els estudiants tinguin informació setmanal de les seves activitats i les associacions, assemblees i representants dels estudiants en puguin fer ús (més enllà de la informació que apareix a aula global informant de les activitats diàries

adreçades als diferents sectors de la comunitat universitària).

Foment de la participació més enllà de la UPF

- Promoció de la participació des dels nivells educatius previs a la universitat (educació primària i secundària i educació no formal).
- Informació de les possibilitats àmplies de participació a la UPF ja en les accions de promoció de la universitat que es fan a secundària i en totes les accions externes institucionals.
- Aprofitar el campus urbà per tal de promoure la presència d'estudiants en altres espais de la nostra societat, especialment en l'entorn immediat.
- En el mateix sentit, promoure el treball en les necessitats socials de l'entorn de la universitat. Incentivar iniciatives de cooperació o solidaritat amb les possibles situacions d'exclusió social del voltant de la universitat (gent gran, centres penitenciaris, sense sostre, quart món, etc.).